

следните години⁶. Изследването е на базата на публикации на Ал. Бурмов, С. Даманов, В. Трайков, Кр. Шарова, О. Маждракова, Цв. Павловска, П. Кузманов, З. Маркова, Цв. Нушев⁷.

В края на 50-те и в началото на 60-те години на XIX в. голяма част от политическите емигранти в Сърбия са от селищата на Северозападна България. Те са внушителна сила не само по брой, но и по своята организираност. Концентрирани в граничния район, но с присъствие и във вътрешността на княжеството, включително и в столицата, те са обединени около Иван Кулин, Цеко Петков и други, бивши ръководители на въстанието през 1850 г. и последвалите го революционни акции⁸. На тях се опира Раковски, когато разработва Плана за освобождение на България от 1861 г., определяйки северозападния район за център на предстоящото въстание⁹. Емигрантите се включват в частите на Първата българска легия и осъществяват връзката на политическия център в Белград - Привременното началство, с родните си селища във Видинско, Кулско, Белоградчишко, Ломско и Берковско. Мащабите на преселническия поток от местните жители към Сърбия и Русия и усилията на Раковски и на неговите привърженици да го предотвратят, забавят подготовката за въстание в района¹⁰. Въпреки това, в резултат на единодействието на емигрантския политически център в Белград с местните организационни звена и с хайдушките чети по границата, то е сравнително добре подготвено в част от граничните села и преди всичко в Берковския край, засегнат по-малко от миграцията. Решавайки конфликта си с Турция по мирен път и в свой интерес, сръбското правителство разединява чрез интриги легията и подготвя нейното разформироване. В началото на септември 1862 г. тя е разпусната.

За разлика от Търновско-Габровския район, където въстанието избухва, в Северозападна България то е навреме предотвратено. Избегнати са репресиите и отмъщенията и е съхранен съпротивителният потенциал на жителите в редица села, които са развивали бунтовническа дейност, подкрепяли са хайдушки чети и са се готвели да се отзоват на призива за въстание - в Кулско (Раковица, Старопатица, Макреш, Грамада), в Белоградчишко (Протопопинци, Ярловица), в Берковско (Бели Мел, Влашко село, Чипровци, Балювица, Долна Вереница, Горна Вереница и др.), в Ломско (Киселево, Медковец и др.)¹¹.

Когато дава висока оценка на събитията от 1861-1862 г. Раковски има предвид резултатите в северозападния български район, които поради локална близост има възможност непосредствено да наблюдава, ръководи и контролира. Пред следващите години, установил се вече в Букурещ, той следи действията на десетките малки чети, които Иван Кулин организира в Сърбия и изпраща в района. През лятото на 1864 г. Г. Раковски осигурява със средства участниците в четата на Христо Македонски. Оръжието и припасите им са били предварително пренесени и успешно укрили във Видин и с. Видбол. По-късно четниците преминават р. Дунав на малки групи при горепосочените селища и при гр. Лом и след обединяването си се придвижват към Берковския балкан в очакване на "нови другари"¹².